

TINGUELY, JEAN: KEREKEIM, 1960–61

fém, bőrszík, gumi, műanyag; 104,8 x 70 x 47cm; posztamenssel: 166 x 75 x 54 cm

Az aacheni Peter und Irene Ludwig Stiftung letétje

1. Leírás: a mű körüljárása, a látható, „tudható” tényanyag számbavétele / a kód

a., Az alkotó neve: Jean Tinguely. Tinguely 1925-ben született egy Fribourg nevű svájci városban. Tinguely festő és szobrász. Párizsban részt vett a Nouveau réalisme (újrealizmus) nevű művészeti irányzat megalapításában. Tinguely 1991-ben halt meg Bernben.

Tinguelyt igazán ismertté a kinetikus (mozgó, mozgást végző) szobrai, szerkezetei tették. Gépeit használt ipari és háztartási tárgyakból és azok alkatrészeiből építette. Mindebben a dadaizmus hatása érhető tetten.

Nézz utána, mi jellemzi a dadaisták művészetét!

Művei közül a legismertebb a *Homage to New York* című hatalmas szerkezet, amely Tinguely önpusztító szobrai közé tartozik: 1960-ban 27 perc alatt semmisítette meg önmagát a közönség szeme láttára.

b., A műtárgy címe: *Kerekeim*.

A mű címe tényszerűen nevesíti a szobor legfőbb alkotórészeit és annak a művészhez való szoros viszonyát. A művész átpasszolja a labdát a nézőnek, hogyha akar, ő adjon címet neki, illetve ő formálja tovább a képzeletével.

c., A mű formai-térbeli jellemzői: kiterjedése, alakja, felülete, színe, a felületén látható alakzatok (képek esetében a hagyományos vizuális objektumok számbavétele)

A mű 11 különböző kerékből összeállított, mozogni képes konstrukció. A kerekek különböző színűek, különböző faktúrájúak, különböző méretűek. A kerekek egy gömbvas állványzatra kerültek, talán leginkább egy szőlőfürthöz hasonló formában, s a kerekeket egy bőrből készült ékszík köti össze. A szerkezet alsó részén egy elektromotor látható, ez mozgatja meg az ékszíjat s az által a kerekeket.

d., A mű anyagi minőségének leírása: milyen anyagból/anyagokból készült?

A kerekek különböző gépekből, különböző közlekedési eszközökből, játékokból származnak (varrógép, babakocsi, kisautó stb.). Valódi tárgyak fémből és gumiból készült elemi ezek. Már a műalkotás előtt is léteztek, használatban voltak. A művésznek alighanem ilyen, kissé használt és kissé kopott tárgyakra volt szüksége. A művészet ready-made-ként, „már kész tárgyként” vagy *objet trouvé*-ként, „talált tárgyként” nevezi meg az ilyen anyaghasználatot.

Kérdés: Találkoztál már ezt megelőzően ready-made-del valamely kiállításon?

e., A mű elkészítésének módja, technikája, a mű mögött felfedezhető technológia:

A művész ennek a műalkotásnak az alkotása során leginkább egy iparoshoz, ezermesterhez hasonló munkát végzett. Az ezermester olyan valaki, aki a meglévő, hozott anyagból dolgozik, és fából is tud vaskarikát létrehozni, vagy vaskarikákból „kávédarálót” összerakni. Tinguely megmosolyogtató módon idézi meg ezeket a mesterembereket, és egyúttal az ipar, a technológia, a műszaki fejlődés egy korábbi időszakát eleveníti meg.

f., Az alkotás műfaja (olykor egyértelmű, de nem mindig evidens): kinetikus szobor, mobil, mobil

2. Hangulati, jelentésbeli, szimbolikus tartalmak kibontása / dekódolás + személyiség, habitus

A svájci művész Kerekeim című, közepes méretű alkotása sokkal kedvesebb, bájosabb, szerethetőbb szerkezet, mint a már említett *Homage to New York* vagy más hasonló, hatalmas, termeket kitöltő monstruma. A Kerekeim emberi léptékű, nem nő az ember fölé, nincs nyomasztó hatása. Sokkal inkább egy kedves tárgy, ami magához vonzza a nézőt. A mű formája, összképe is vonzó, talán egy virágcsendélethez vagy egy nagy szőlőfűrthöz hasonlít leginkább, melyek egyaránt kedvesek a számunkra. De az egyes kerek is barátságosak, többek közt azért, mert mindegyiknek saját története van. És ez nem véletlen. Ahogy már említettük, a tárgyak valakik által már használatban voltak, sok mindent megéltek már.

Tinguely egy olyan művészi alkotásmódot alkalmaz, amely a használt tárgyakból teremt új művészi minőséget. A művész számára nagyon fontos a modern ember által használt, nélkülözhetetlen technika. Sok alkotásában a technikai világ, a gép, a technológia félelmetes szörnyé növekszik, amely képes az embert és önmagát is elpusztítani. Ugyanakkor ebben a műben a technika s vele együtt az ember, a technikai világ megteremtője sokkal esendőbb és szerethetőbb módon jelenik meg. A gép, a technika képes megvalósítani az ember vágyait, képes kitágítani, izgalmasabbá tenni az ember körüli világot. Ez a mű is ezt teszi: megjeleníti egy óraszerkezet belső világát, magát az időt, a bolygók, az univerzum mozgását, de akár a társadalmi mozgásokat is. És persze a Kerekeim lehet egy csendélet is vagy egy szőlőfűrt vagy...

Ugyanakkor akarva akaratlan, ironikus, gúnyos hangvétele is van a műnek. Murphytól tudjuk: ami elromolhat, az el is romlik. És ez történt ezzel a szerkezettel is. Sajnos jelenleg nem láthatjuk az alkotást működés közben, nem láthatjuk a kerek mozgását. De Murphy tétele meg is fordítható: ami elromlik, az meg is javítható.

Nagy kérdése az alkotásnak: az emberi civilizáció is képes kijavítani a hibáit? Te tudod a választ?

3. A szélesebb környezet feltárása: művészeti, kulturális, politikai kontextusok, összefüggések / dekódolás + értelemadás

Az amerikai pop art-tal egy időben, a hatvanas évek elején jelentkezett Európában a *Nouveau réalisme* vagy magyarul az újrealizmus mozgalma. A mozgalom célja, hogy a művészet mind teljesebben vonja be a valóságot a műalkotásba. Jean Tinguely Kerekeim című alkotása tipikus példája a mozgalomnak. A budapesti Ludwig Múzeum abban a szerencsés helyzetben van, hogy egy másik jelentős új realistától is őriz egy alkotást, mégpedig Daniel Spoerri-től.

Ahogy a pop art, úgy az újrealizmus is ugyanabból a társadalmi környezetből táplálkozik. Az 1960-as években vagyunk, a II. világháborút követően kialakulnak a modern fogyasztói, jóléti társadalmak – persze csak a nyugati féltekén: Nyugat-Európában, az USA-ban. Az embereket magával ragadja a technikai fejlődés. Nem véletlen, hogy a kor jellemző művészeti, irodalmi műfaja a sci-fi.

Kérdés: Olvastál-e könyvet, láttál-e filmet erről a korszakról?

-